

BIDRAGSTAK

LÅNGT IFRÅN TILLRÄCKLIGT

TIMBRO

ALBIN ZETTERVALL
FEBRUARI 2025

OM FÖRFATTAREN

Albin Zettervall är jurist och arbetsmarknadsansvarig på Timbro.

© Timbro

FEBRUARI 2025

www.timbro.se

info@timbro.se

Sättning: Erik Johnsson

Omslag: Erik Johnsson

Sverige har stora problem på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland utrikes födda, särskilt de med ursprung i Asien och Afrika, är omfattande. Sysselsättningsgapet mellan utrikes och inrikes födda är bland de största i Europa. Den svenska modellen har misslyckats med att integrera utrikes födda på arbetsmarknaden.

Regeringen har pekat ut utbildning och hårdare krav för att få ekonomiskt bistånd som de viktigaste verktygen för att få fler i arbete.¹ Kraven består av bidragstak, aktivitetskrav och krav på att bidragstagarna ska flytta till jobben. Det sker även stora satsningar på olika typer av arbetsmarknadsutbildningar för arbetslösa, där man dessutom hoppas kunna minska företagens svårigheter att rekrytera rätt kompetens. En annan reform som ansetts betydelsefull är etableringsjobben, en lönesubvention som parterna utfor-

mat för att minska utanförskapet på arbetsmarknaden.

Trots dessa satsningar syns inte någon minskning av arbetslösheten – den har stigit och närmar sig samma nivåer som under coronapandemin.

Denna rapport kommer att ta sig an följande frågor: Kan bidragstaket minska arbetslösheten? Hur påverkar arbetsmarknadsutbildningar och subventionerade anställningar arbetslösheten? Är regeringen på rätt spår?

Rapporten kommer inledningsvis att beskriva utrikes föddas situation på arbetsmarknaden, och därefter undersöka utfallet av ett antal reformer som olika regeringar har genomfört de senaste tio åren för att bekämpa utanförskapet. Rapporten avslutas med ett förslag på en omfattande reform för lägre arbetslöshet.

1 Se SVT 7/8 2024 <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/pehrson-arbetslosheten-den-hosta-pa-tio-ar> & Regeringen 2025 <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/02/arbetslosheten-fortsatt-hog---regeringen-skarper-kraven-pa-arbetssokande/>

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

KORT BESKRIVNING AV DEN SVENSKA ARBETSMARKNADENS NUVARANDE TILLSTÅND.....	7
KAN ETT BIDRAGSTAK MINSKA ARBETSLÖSHETEN?	9
KAN UTBILDNINGSSATSNINGAR MINSKA ARBETSLÖSHETEN?.	13
KAN SUBVENTIONERADE JOBB MINSKA ARBETSLÖSHETEN? ..	15
KAN SÄNKTA LÄGSTALÖNER MINSKA ARBETSLÖSHETEN?.....	17
ENKLA JOBB	18
REFORM FÖR FLER I ARBETE - "LÅGTRÖSKEL-JOBBET"	21
AVSLUTNING	23
REFERENSER	25

KORT BESKRIVNING AV DEN SVENSKA ARBETSMARKNADENS NUVARANDE TILLSTÅND

Sveriges arbetslöshet tillhör Europas högsta och är bara lägre än arbetslösheten i Spanien, Grekland och Finland. För hela befolkningen (15–74 år) låg arbetslöshetsnivån på 8,5 procent i november 2024.² Samtidigt är den svenska sysselsättningsgraden femte högst i EU.

Bland invandrare från Asien och Afrika var arbetslösheten 21,5 och 24,3 procent 2023, i jämförelse med 5,1 procent bland inrikes födda. Sverige är ett av de EU-länder som har störst sysselsättningsgap mellan inrikes och utrikes födda.³ De kommuner med högst arbetslöshet är också kommuner som har haft ett högt flyktingmottagande, till exempel Perstorp, Malmö, Flen, Botkyrka och Eskilstuna. Samtidigt finns en långsiktig trend där sysselsättningsgraden för utrikes födda har stigit med cirka 10 procentenheter mellan 2010 och 2025. Det går dessutom snabbare för utrikes födda att få sysselsättning i dag, vilket troligen

kan förklaras av flera olika faktorer som till exempel etableringsreformen, jobbskatteavdrag och ökad arbeidskraftsbrist.⁴ Under slutet av 2024 var sysselsättningsgraden för inrikes födda i åldern 20–64 83,6 procent, och för utrikes födda 73,4 procent.⁵

Begreppet sysselsättning är dock inte perfekt. Enkelt uttryckt innebär ”sysselsatt” att personen i fråga jobbar minst en timme under en referensvecka. Under de senaste åren har självförsörjningsgraden varit ett återkommande diskussionsämne sedan Johan Eklund, professor i nationalekonomin vid Internationella Handelshögskolan i Jönköping, lanserade begreppet, som innebär att en enskild person måste tjäna fyra prisbasbelopp per år för att vara självförsörjande. Det motsvarar ungefär hälften av medianinkomsten och ligger vid gränsen för relativ fattigdom. Med den definitionen var 36 procent av personer från Mellanöstern, och 38 procent av per-

2 Ekonomifakta, Arbetslöshet - internationellt.

3 Ekonomifakta https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/arbetsmarknad/sysselsattning/sysselsattningsgap-internationellt_1209657.html.

4 För mer läsning: Konjunkturinstitutet, Utrikes föddas uppåtgående sysselsättning: Hur mycket förklaras av demografi?, 2023.

5 SCB AKU fjärde kvartalet 2024.

soner födda i Afrika självförsörjande 2016.⁶ För inrikes födda var 73 procent självförsörjande. Måttet självförsörjning är inte heller perfekt, till exempel kan en person med låga inkomster leva i ett hushåll där personen blir försörjd av en partner eller förälder utan att få offentliga bidrag. Det är också fullt möjligt att vara självförsörjande och tjäna mindre än fyra prisbasbelopp per år. Måttet är dock ett användbart verktyg för att se hur väl utrikes födda integreras på arbetsmarknaden, då ett heltidsjobb med kollektivavtal leder till att kriteriet uppfylls.

6 Eklund & Larsson, När blir utrikes födda självförsörjande?, 2020.

KAN ETT BIDRAGSTAK MINSKA ARBETSLÖSHETEN?

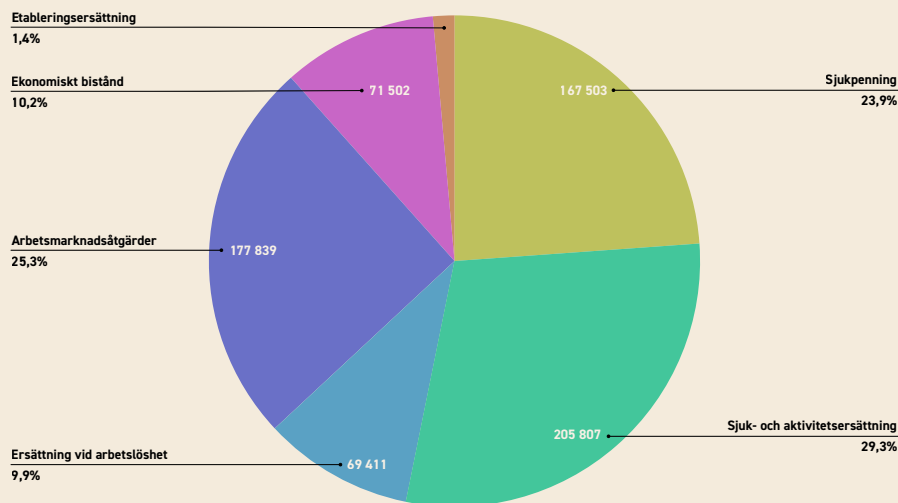
Sedan mitten av 90-talet har antalet som lever på statliga och kommunala bidrag minskat. Totalt försörjdes 701 953 helårspersoner av olika typer av bidrag 2023, vilket motsvarar nästan 12 procent av den arbetsföra befolkningen (20–64 år).⁷ Av dessa får en tiondel ekonomiskt bistånd (tidigare socialbidrag) från kommuner.

Samtidigt som sysselsättningen har ökat, har platser i arbetsmarknadspolitiska program minskat. Det tyder

på att de tidigare bidragstagarna inte har gömts i något arbetsmarknadsprogram, utan tvärtom har fler fått riktigt arbeten.

Almega visade i sin rapport "Vad är vinsten med att gå från bidrag till jobb?" (2023) att en ensamstående i arbetslöshet tjänar cirka 7 000 kronor på att få ett arbete (11 470 kronor jämfört med 18 379 kronor), vilket för de flesta innebär relativt starka drivkrafter att söka arbete. I ett hushåll med

Figur 1. Fördelning av sociala ersättningar och bidrag

Källa: SCB 2024

⁷ SCB <https://www.scb.se/pressmeddelande/rekordfa-personer-med-sociala-ersattningar-och-bidrag/>.

två vuxna arbetslösa med ett barn blir vinsten av att en börjar arbeta försumbar: 237 kronor eller drygt en procent. Med fler än ett barn tjänar föräldrarna ingenting på att en av dem går från bidrag till arbete. Utan ekonomiska incitament kommer färre aktivt söka arbete.

Antalet hushåll som någon gång under året mottog ekonomiskt bistånd minskade från 161 000 år 2022 till 146 000 hushåll 2023. Kommunernas samlade utbetalningar av försörjningsstöd uppgick till omkring 10,4 miljarder kronor år 2023, vilket var en minskning med 11 procent i fasta priser jämfört med 2022. Ensamstående män och ensamstående kvinnor stod för cirka 100 000 av hushållen, alltså en klar majoritet.

För den med ursprung i ett land med en medellön under motsvarande 5 000 kronor, och som får markant bättre boendestandard, tillgång till vård och en garantipension oavsett arbetsinsats, kan de ekonomiska drivkrafterna framstå som svaga.

Enligt Almegas rekryteringsenkät för städbranschen, där en majoritet av anställda är födda utomlands, ver-

kar bidragsnivåerna vara ett problem. När deras medlemmar tillfrågas om vad som är deras största rekryteringsproblem svarar 24 procent att kandidaten tackat nej till jobbet. Det är det näst vanligaste svaret efter dåliga språkkunskaper som anges av 30 procent. Att tacka nej till ett jobb behöver givetvis inte bero på att den tillfrågade hellre lever på bidrag. Det kan till exempel vara så att en person fått ett annat jobberbjudande eller redan har ett jobb som den hellre vill stanna kvar på. Att arbetslösa tackar nej till jobb uppfattas dock som ett stort problem inom näringslivet.⁸

Det finns samtidigt andra indikationer på att den svenska arbetsmarknaden är för specialiserad för att fler ska komma in i arbete. 14,3 procent av utrikes födda kvinnor och 10,8 procent av männen uppgav bristande språkkunskaper som ett hinder för att få ett lämpligt arbete. I EU var samma andelar 6,2 respektive 5,8 procent.⁹ Detta trots att det var samma andel som ansåg sig kunna huvudspråket på avancerad eller modersmålsnivå. I Sverige hade 60,6 procent av de utrikes födda gått en språkkurs medan samma

8 Svenskt näringsliv. https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/arbetsmarknadspolitik/undersokning-arbetslosa-tackar-nej-till-jobb_1198843.html.

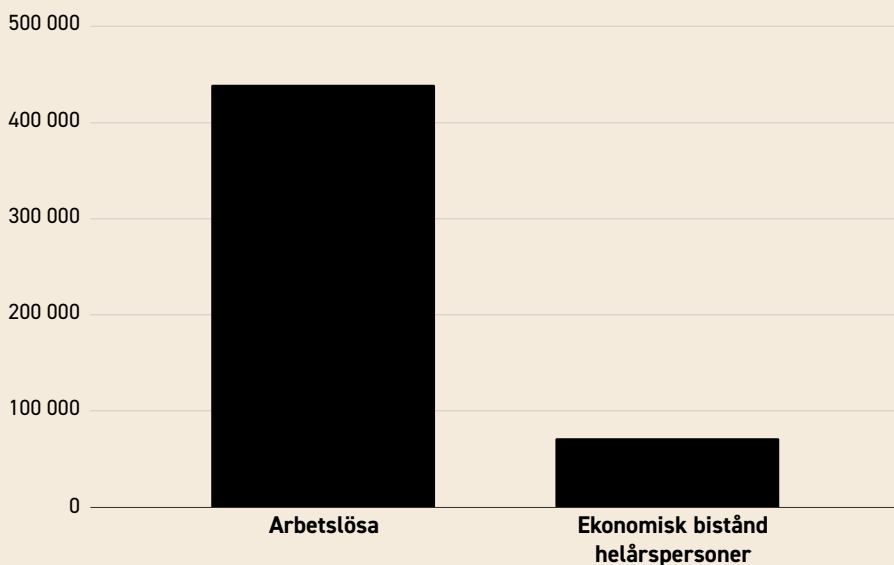
9 SCB (2023). <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/pong/statistiknyhet/arbetskraftsundersokningarna-aku-2023/>.

andel i EU var 34,9 procent. Det kan vara en indikation på att den svenska arbetsmarknaden är för kravfylld. Av dem med förgymnasial utbildning i Sverige hade utrikes födda 49 procent sysselsättning och i EU 56,5 procent sysselsättning. Arbetslösheten för lågutbildade var mer än dubbelt så hög i Sverige (25 procent) i jämförelse med EU-snittet (12,3 procent) år 2022.¹⁰ Samtidigt finns det betydligt många fler arbetslösa än vad det finns bidrags-

mottagare. 71 502 helårspersoner mottog som påpekat ekonomiskt bistånd 2023¹¹. Samtidigt var 439 600 personer arbetslösa.¹² Om ekonomiskt bistånd blir mer kravfyllt och därmed mer effektivt, och antalet som mottar stöd halveras, skulle arbetslösheten fortfarande vara hög.

Därtill har många mottagare av ekonomiskt bistånd andra försörjningshinder än arbetslöshet. Det kan till exempel röra sig om sjukskrivna

Figur 2. Antal arbetslösa jämfört med antalet på försörjningsstöd 2023

Källa: SCB

10 Eurostat.

11 Socialstyrelsen 2024.

12 Ekonomifakta.

med läkarintyg, biståndsmottagare som arbetar heltid eller personer som har sociala skäl att inte arbeta, till exempel beroendeproblematik. Av de 71 502 helårspersonerna är det alltså inte alla som direkt hade kunnat ta ett arbete.

Det innebär inte att aktivitetskrav och bidragstak är dåliga förslag. I många fall kan de ha positiva effekter, som att bryta passivitet och ge människor en väg in i samhället. Det kan även vara viktigt av andra skäl, som för att signalera att det ska löna sig mer att arbeta än att inte göra det. Det är dock uppenbart att det är långt ifrån tillräckligt för att åstadkomma en kraftig minskning av arbetslösheten.

35 procent av de arbetslösa har varit arbetslösa i 27 veckor eller mer,

och räknas därför som långtidsarbetslösa. Det är cirka 150 000 personer. En majoritet är utrikes födda och 50 procent av dem är över 55 år gamla.¹³

Det går att göra en viss neddragning av ekonomiskt bistånd, men det är troligen mer intressant att se över kraven för ekonomiskt bistånd. Heltidsaktivering som krav skulle troligen minska incitamenten att leva på försörjningsstöd, på grund av att fritiden blir mindre. Ett aktivitetskrav skulle kunna bestå av eller kombineras med studier, till exempel svenska för invandrare.

13 Arbetsförmedlingens månadsstatistik.

KAN UTBILDNINGSSATSNINGAR MINSKA ARBETSLÖSHETEN?

Fler behöver studera mer. Vår uppgift i den globala ekonomin är att förstå vad vår konkurrenskraft är. Och det handlar inte om att tävla med låglönejobb, för det finns miljarder människor som är med i den tävlingen. Det är inte vår grej helt enkelt.

Stefan Löfven. DN 2015-05-29

Om bidragstaket och aktivitetskravet inte är de stora lösningarna på arbetslöshetsproblemet – vad kan man göra i stället?

Under början av sin första mandatperiod lade Stefan Löfven stort fokus på utbildning för att minska arbetslösheten. Det var främst ungdomsarbetslöshet som var uppe på agendan. Löfven lovade bland annat 13 000 utbildningskontrakt, som inom ramen för 90-dagarsgarantin innebar att alla ungdomar skulle garanteras jobb, utbildning eller praktik inom 90 dagar.

Utbildningskontrakt var en överenskommelse mellan ungdomen, kommunen och Arbetsförmedlingen som syftade till att underlätta för unga arbetslösa utan gymnasieutbildning att studera inom kommunal vuxenutbildning eller på folkhögskola med målsättningen att fullfölja en gymnasieutbildning. Av de utlovade 13 000 kontrakten tecknades cirka en tredjedel, drygt 4 000 stycken, innan insatsen togs bort 2019.¹⁴

Den sittande regeringen fortsätter, precis som Stefan Löfvens regering, att satsa på yrkesutbildning, och ville 2024 öka platserna på yrkesvux med 25 procent, alltså 20 000 platser.¹⁵ Yrkesvux är yrkesutbildning på gymnasienivå och är generellt typer av utbildningar som näringslivet i hög utsträckning efterfrågar.¹⁶ Mellan 2005 och 2015 kom cirka 30 procent av yrkesleverna från arbetslöshet. En utbildning ger i snitt 3 procent högre

14 SOU 2023:7 s.24.

15 Regeringen. <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2023/11/att-ha-ett-jobb-ar-basta-vaccinet-mot-kriminalitet/>.

16 Svenskt näringsliv. https://www.svensktnaringsliv.se/regioner/ostergotland/goda-jobbmogligheter-med-gymnasiets-yrkesprogram_1178968.html.

inkomst fem år efter utbildningens start, och de positiva effekterna drivs av vård- och fordonsutbildningarna.¹⁷ Utöver att utbildningens resultat är begränsade, vittnar kommuner och regioner om brist på yrkeslärare och svårigheter att rekrytera elever.¹⁸

Regeringen har även valt att satsa mer på arbetsmarknadsutbildningar, som är korta och yrkesinriktade utbildningar för inskrivna arbetslösa. De är riktade mot bristyrken, men trots det får mindre än hälften av deltagarna arbete efter utbildningen. Andelen av deltagarna som får jobb eller reguljär utbildning efter en arbetsmarknadsutbildning är idag 30–40 procent.¹⁹ De som hänvisas till arbetsmarknadsutbildningarna verkar inte vara de bäst lämpade för dem, vilket är särskilt problematiskt när näringslivet har stora problem med kompetensbrist. Det saknas också granskningar av kostnadseffektiviteten av olika

arbetsmarknadsutbildningar. Arbetsmarknadsutbildningar leder till högre avkastning för individen i jämförelse med yrkesvux, men är i stället betydligt dyrare.²⁰

Det är osäkert om regeringen faktiskt kan utöka platserna så mycket som de önskar, givet bristen på både lärare och intresse från potentiella elever. Det är dessutom osäkert om utbildningsstatsningen är värd de resurser som läggs på den. Trots flera satsningar på vuxenutbildning har volymerna inte ökat nämnvärt. Det är också osäkert om det är rätt insats för att minska arbetslösheten. Utbildning är viktigt, men för språksvaga personer i medelåldern med låg utbildningsnivå är det tveksamt om det är hjälpsamt eller lönsamt att sitta i skolbänken under flera år.

17 IFAU, Gymnasial yrkesutbildning på komvux 1995-2015, 2019.

18 Skolverket, Regionala dialoger om komvux 2024.

19 Svenskt Näringsliv, Vrid upp volymen – fler i arbetsmarknadsutbildningar som leder till jobb.

20 Statskontoret, Kostnader för arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux – en jämförelse.

KAN SUBVENTIONERADE JOBB MINSKA ARBETSLÖSHETEN?

För tio år sedan stod ungdomsarbetslösheten högst upp på agendan i arbetsmarknadsdiskussionen. Inom den så kallade 90-dagarsgarantin skulle 50 000 unga ges sysselsättning genom 32 000 traineejobb, 13 000 utbildningskontrakt och 5 000 jobb genom social upphandling.²¹

Det fungerade dåligt och Löfvens regeringen ändrade innebörden av 90-dagarsgarantin. De utökade vilka typer av insatser som räknades in så att Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitiska program inkluderades. Resultatet blev att fler sattes in i Arbetsförmedlingens program och att färre fick jobb. För ungdomarna blev det inte jobb, praktik och utbildning utan i stället ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder. Av de 32 000 traineejobben, som skulle vara en blandning av utbildning och praktik, blev det som mest 545 jobb – 1,5 procent av målet.²²

En tid in i Stefan Löfvens första mandatperiod ändrades hans fokus från ungdomsarbetslöshet till utrikes föddas arbetslöshet. Det var efter

migrationskrisen som forskare och de borgerliga partierna började ställa krav på fler enkla jobb för att få in nyanlända på arbetsmarknaden. När Löfven framförde att det behövs fler enkla jobb, men inte lägre löner, i sitt första-majtal 2016 blev reaktionerna från facket stora. Den solidariska lönepolitiken som arbetarrörelsen drivit har under lång tid använts för att rationalisera bort enkla jobb. För att få in människor som står långt ifrån arbetsmarknaden lovade Löfven att myndigheter skulle ta fram minst 5 000 moderna beredskapsjobb: ”Enkla jobb till bra villkor”. Arbetsuppgifterna skulle bland annat bestå av naturvård eller digitalisering av dokument. Vid årskiftet 2018/2019 var antalet med modern beredskapsjobb 2309 personer, då satsningen avbröts. 180 dagar efter avslutad insats hade 16 procent ett arbete utan anställningsstöd.²³

Extratjänsterna infördes 2015, och innebar anställningar som varade i upp till två år, med en subvention på 115 procent av lönen, som den offentliga

21 Kupersmidt, Reh binder, Misslyckandet, 2019.

22 Ibid.

23 Statskontoret.

sektorn och ideella föreningar kunde ta del av. Resultatet var dåligt – 60 dagar efter anställningens avslut hade 6,4 procent av deltagarna ett osubventionerat jobb. Kostnaden för ett sådant jobb uppgick till 7,4 miljoner. För att reformen skulle få fler deltagare infördes ett bonussystem till kommuner vilket ledde till absurda konsekvenser. I Malmö rekryterade kommunen hundratals arbetslösa som sedan fick stanna hemma.²⁴ En vinst för kommunen men en förlust för alla andra.

Arbetsmarknadens parter sade sig också vilja hjälpa till att minska utanförskapet. Redan 2017 presenterade parterna etableringsjobben, som skulle bli 10 000 anställningar med hög subventionsgrad där arbetsgivarna var tvungade att ha kollektivavtal och en lokal överenskommelse med facket för att få tillgång till subventionen. Anställningen skulle kombineras med utbildning och efter två år skulle etableringsjobbet bli en vanlig tillsvidareanställning. Efter många turer kom etableringsjobben på plats i början av 2024, men har efter ett år bara lett till 32 etableringsjobb. Det är ett misslyckande som politiken och arbetsmarknadens parter ödslat stor energi på. Arbe-

tarrörelsen har erkänt att det behövs fler enkla jobb och de har nu fått pröva sitt förslag – till ingen nytta.

Subventionerade jobb rymmer dessutom en inneboende konflikt. Ju mer en åtgärd liknar en reguljär sysselsättning desto bättre individeffekter, men sådana subventioner leder till den största undanträngningen av reguljära jobb. Undanträngningen beror på att en arbetsgivare anställer en subventionerad person, trots att en anställning skulle blivit av även utan subventionen. Dessutom försvinner jobb på andra arbetsplatser på grund av den konkurrenssnedvridning som subventionen leder till. Enligt ekonomiska studier leder tre subventionerade jobb till att två ordinarie jobb faller bort.²⁵ Antalet anställda med ekonomiskt stöd har minskat under de senaste sju åren, men på grund av ovan bör det inte ses som något negativt.

24 Sydsvenskan 2019-01-06, <https://www.sydsvenskan.se/2019-01-06/panikrekrytering-av-arbetslosa-skulle-spara-48-miljoner-at-malmo-stad>.

25 Calmfors m.fl., Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättningseffekter?, 2002.

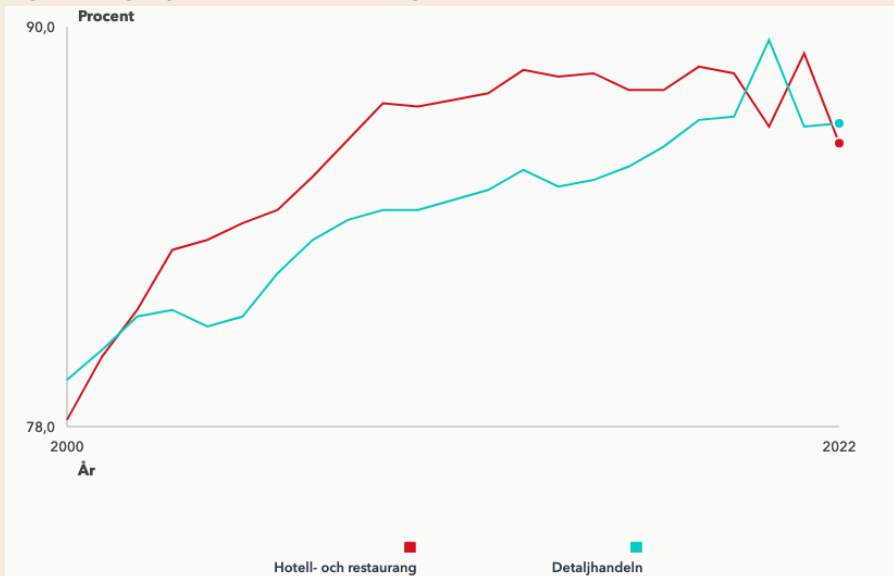
KAN SÄNKTA LÄGSTALÖNER MINSKA ARBETSLÖSHETEN?

I Sverige är det kollektivavtalen som sätter den lägsta ingångslönen i olika branscher, och resultatet av det är att Sverige har höga lägstalöner. De senaste decennierna har dessutom lägstalönerna ökat mer än övriga löner, eftersom LO haft det som krav i flera avtalsrörelser och Svenskt Näringsliv har accepterat det. Inom Hotell- och restaurangbranschen, som är den bransch som anställer flest arbetslösa

utrikes födda²⁶, är minimilönebettet (ingångslönernas andel av genomsnittslönen) väldigt högt och har ökat kraftigt under 2000-talet. Från att minimilönerna legat på cirka 78 procent av medellönen år 2000 har de stigit till närmare 90 procent år 2022.

Konjunkturinstitutet visar att en sammanpressad lönestruktur i vissa branscher ser ut att minska sysselsättningen och arbetade timmar, och de

Figur 3. Ingångslöner som andel av genomsnittslön

Källa: Svensk Handel och Visita via Ekonomifakta

26 Daunfeldt, Johansson, Westerberg, Vilka företag bryter utanförskapet bland utrikes födda?, 2019.

negativa effekterna verkar vara relativt stora i jämförelse med USA.²⁷ Konjunkturinstitutet har tidigare dragit slutsatsen att höga ingångslöner troligen försvårar för flyktingar att komma i arbete. Samma slutsats har bland andra IMF, OECD, EU-kommissionen och Arbetsmarknadsekonomiska rådet kommit fram till.²⁸ Elerts och Seerar Westerbergs litteraturstudie av minimilöner i kollektivavtalsländer visar att högre minimilöner har negativa sysselsättningseffekter, i synnerhet för ungdomar och andra utsatta grupper. Resultaten från Sverige verkar peka särskilt entydigt på negativa effekter.²⁹

ENKLA JOBB

Sverige har också lägst andel enkla jobb i hela EU. Med det menas jobb som inte kräver någon utbildning eller endast grundläggande utbildning med relativt låga inträdeskrav. Enbart fyra procent av alla jobb i Sverige räknas som enkla. Den grundläggande anledningen är att facket har prisat bort de enkla jobben, och de som finns kvar är attraktiva för överutbildade. Det är

bland annat därför det är vanligt att universitetsstudenter sitter i kassan på Ica. Hela 70 procent av de personer som har enkla jobb har högre utbildning än vad jobben vanligtvis anses kräva.³⁰ Relativt höga löner är lockande även om jobbet är enkelt.

Att det finns få enkla jobb i ett land är i sig inte ett problem, men i Sveriges fall har vi nu en heterogen befolkning med många utrikes födda med låg utbildningsnivå.³¹ Det leder till svårigheter för dem att få ett jobb som kräver hög produktivitet.

Problemen med den svenska lönebildningen påtalades i samband med flyktingkrisen 2015 av den borgerliga oppositionen. Alliansen gick då bland annat fram med ett någorlunda skarpt förslag om inträdesjobb, som innebar lägre ingångslön för nyanlända och arbetslösa ungdomar. Debatten försvann dock efter att parterna presenterade etableringsjobben två år senare.

Ett vanligt argument emot lägre ingångslöner är att lönesubventioner bör vara lösningen om lönekostnader är problemet. Det finns i vart fall tre svar till varför lönesubventioner inte

27 Konjunkturinstitutet, Lönebildningsrapporten 2021.

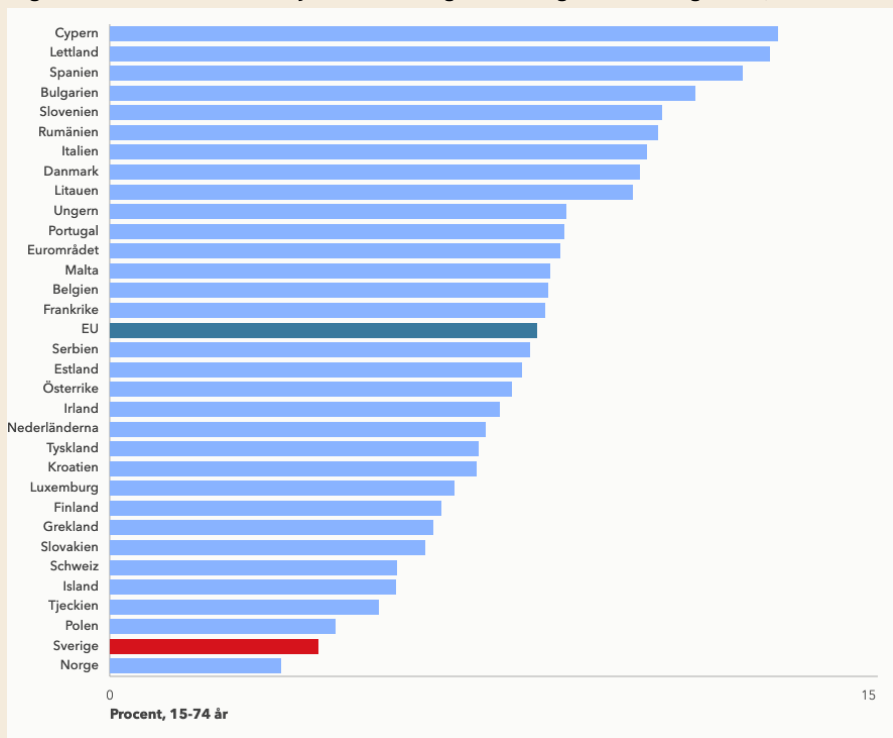
28 IMF Country Report No. 15/9, OECD Economic Surveys: Sweden 2015, Macroeconomic imbalances Country Report – Sweden 2015, Arbetsmarknadsekonomiska rådet, 2015.

29 Elert & Seerar Westerberg, Lönesättningsmakt och minimilöner, 2023.

30 Skedinger, Borde vi ha fler enkla jobb? 2022.

31 Ekonomifakta, Utbildningsnivå - inrikes och utrikes födda, 2023.

Figur 4. Andel anställda i yrken med inga eller låga utbildningskrav, år 2023

Källa: Eurostat via Ekonomifakta

gör samma nytta som lägre löner. För det första är det svårt att bygga en stabil verksamhet på subventioner. Även om en anställning är subventionerad i dag, kan politiken snart byta riktning, vilket medför stora risker. Det är osäkert att anställa med hjälp av subventioner när insatsen när som helst kan försvinna. För det andra är tanken med subventionerade jobb att de inte ska skapa nya typer av enkla jobb. En som

köper en tjänst eller en vara av ett företag med en subventionerad anställd förväntar sig samma kvalitet och resultat som av någon utan subventioner. För det tredje är det ofta krångligt och kostsamt för en arbetsgivare att sätta sig in i hur regelverket fungerar och förstå hur man får det ekonomiska stödet.

De enkla jobben på den svenska arbetsmarknaden är väldigt dyra.

Lönekostnader och arbetsgivaravgifter innebär till exempel att en anställd städare kostar drygt 32 000 kronor i månaden för en arbetsgivare. Det innebär att det finns stora krav på att den anställde måste vara produktiv. För en arbetsgivare är det inte bara viktigt att den anställde utför den faktiska uppgiften, till exempel städa en lägenhet. Den anställde måste även kunna kommunicera med kunden och förstå hur svenska hem ser ut. En dålig kundupplevelse kan leda till att företaget förlorar kunden, vilket ger ett mycket litet utrymme för misstag.

Även om en arbetslös person fick möjlighet att under kort tid jobba för lägre kostnader (till exempel utan arbetsgivaravgift), och trots att ens produktivitet och humankapital

oftast höjs med en anställning, är det inte säkert att det höjts tillräckligt mycket för att personen ska vara tillräckligt produktiv för att vara lönsam att anställa till det kollektivavtalets nivåer. Dessutom riskerar en sådan anställning att skapa extra kostnader om det krävs mer och längre handledning från annan personal. Vi ser i stället att subventioner har kraftfulla inlåsnings effekter, där en som är inne i ett program har svårt att komma därifrån, utan i stället går till ett annat arbetsmarknadsprogram.³²

Lägre anställningskostnader skulle skapa helt nya jobb men också öka den befintliga personaltätheten i många branscher.

32 Avorin, Undanträngningsarbeten, 2019.

REFORM FÖR FLER I ARBETE - "LÅGTRÖSKEL-JOBDET"

Bidragstak och aktivitetskrav är rimlig politik, men utan reella jobbmöjligheter för människor som står långt från arbetsmarknaden kommer dessa reformer sannolikt inte leda till någon större förändring av arbetslösheten. Det riskerar att bli en politik av bara piska, utan morot, och utan faktiska möjligheter för människor att förbättra sin situation.

Den svenska modellen tillsammans med höga skatter har lett till att utrikes födda har stora problem med att komma in på arbetsmarknaden. LO-facken är uppenbart inte intresserade av att lösa utanförskapsproblemet när de fortsätter att kräva höjda ingångslöner, och verkar nöjda med etableringsjobben.

Det är i sig inte särskilt förvånande: Näringslivets intresse ligger främst i företagens lönsamhet, och fackets intresse är deras medlemmar – personer som redan är anställda. Därför måste det vara politiken som går in och gör den svenska modellen inkluderande för alla.

Långtidsarbetslösa bör därför få möjlighet till en särskild anställningsform, som innebär att man undantas från LAS, kollektivavtal, inkomstskatt och delar av arbetsgivaravgiften.³³ Det bör även införas ett lönetak, förslagsvis 15 000 kronor, för att motverka fusk och utnyttjande. Det är lite mer än ersättningen en vanlig universitetsstudent får från CSN i lån och bidrag. Det är inte en hög ersättning, men det går bevisligen att leva på. Det vore betydligt bättre än det permanenta utanförskap som i realiteten är alternativet.

En sådan konstruktion skulle leda till att den svenska modellen inte berörs i någon större utsträckning, samtidigt som reformen med säkerhet skulle träffa rätt målgrupp, i och med kravet på långvarig arbetslöshet. Det skulle även finnas starka incitament för den enskilde arbetstagaren att öka sitt humankapital och söka sig vidare till ett reguljärt arbete, i och med att villkoren då förbättras.

Anställningsformen skulle även kunna gälla ungdomar och äldre, vilka

³³ Arbetsgivaren betalar ingen allmän löneavgift eller arbetsmarknadsavgift. Avgiften blir 17,16 procent i stället för 31,42 procent.

är grupper som generellt har det svårare på arbetsmarknaden. Detta skulle snabbt kunna bli en reform där nya jobb kan växa fram, utan egentliga kostnader för staten.

Figur 5

	Reguljärt jobb Hotell och restaurang	Lågtröskel-jobb
Lön och arbetsgivaravgift	$25\,006 + 7\,856 = 32\,862$	$15\,000 + 2\,574 = 17\,574$
LAS	Ja	Nej
Kollektivavtalsreglerat	Ja	Nej
Lön efter skatt	20 328 kronor	15 000 kronor

Trots den svenska modellens problem med att få in svagare grupper på arbetsmarknaden har den ett starkt stöd bland alla riksdagspartier. Givet detta starka stöd, framstår denna reform som den bästa möjliga lösningen: en reform som tillåter arbetslösa att faktiskt hitta ett riktigt jobb och få en väg in i samhället, samtidigt som parterna får fortsätta styra arbetsmarknaden i stort.

Det sägs ibland att en låglönemarknad riskerar att skapa slitningar. Det svenska samhället har under de senaste decennierna förändrats avsevärt samtidigt som arbetsmarknaden i grunden har fortsatt att fungera likadant som tidigare. Vi har gått från att bestå av en i stort sett homogen befolkning till att ha en växande population med lägre utbildning och språkliga kunskaper. Det innebär redan prövningar. Utan en annan sorts arbetsmarknad riskerar vi dock ännu större slitningar i samhället till följd av det växande utanförskap som är det reella alternativet.

- Arbetsförmedlingens månadsstatistik
Arbetsmarknadsekonomiska rådet, 2015.
- Avorin, Undanträngningsarbeten, 2019.
- Calmfors, Forslund, Hemström, Vad vet vi om den svenska arbetsmarknadspolitikens sysselsättnings effekter?, 2002
- Daunfeldt, Johansson, Westerberg, Vilka företag bryter utanförskapet bland utrikes födda?, 2019
- Elert & Seerar Westerberg, Lönesättningsmakt och minimilöner, 2023
- Regeringen <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/02/arbetslosheten-fortsatt-hog---regeringen-skarper-kraven-pa-arbetssokande/>
- Regeringen, <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2023/11/att-ha-ett-jobb-ar-basta-vaccinet-mot-kriminalitet/>
- Ekonomifakta, Arbetslöshet - internationellt.
- Ekonomifakta https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/arbetsmarknad/sysselsattning/sysselsattningssgap-internationellt_1209657.html
- Ekonomifakta, Långtidsarbetslöshet, https://www.ekonomifakta.se/sakomraden/arbetsmarknad/arbetsloshet/langtidsarbetsloshet_1209195.html
- Ekonomifakta, Utbildningsnivå - inrikes och utrikes födda, 2023
- Europakommissionen, Macroeconomic imbalances Country Report – Sweden 2015
- Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/UNE_EDUC_A__custom_7621671/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=5db22713-aed4-4a35-b610-f0fb028a959c
- IFAU, Gymnasial yrkesutbildning på komvux 1995-2015, 2019.
- IMF, IMF Country Report No. 15/9
- Konjunkturinstitutet, Utrikes föddas uppåtgående sysselsättning: Hur mycket förklaras av demografi?, 2023.
- Kupersmidt, Reh binder, Misslyckandet, 2019 <https://timbro.se/arbetsmarknad/misslyckandet/>
- Konjunkturinstitutet, Lönebildningsrapporten 2021
- OECD Economic Surveys: Sweden 2015
- Eklund & Larsson, När blir utrikes födda självförsörjande?, 2020
- SCB AKU fjärde kvartalet 2024
- SCB <https://www.scb.se/pressmeddelande/rekordfa-personer-med-sociala-ersattningar-och-bidrag/>
- SCB <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/pong/statistiknyhet/arbetskraftsundersokningarna-aku-2023/>
- SCB statistikdatabas
- Skedinger, Borde vi ha fler enkla jobb? 2022
- Skolverket, Regionala dialoger om komvux 2024
- SOU 2023:7
- Svenskt Näringsliv https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/arbetsmarknadspolitik/undersokning-arbetslosa-tackar-nej-till-jobb_1198843.html
- https://www.svensktnaringsliv.se/regioner/ostergotland/goda-jobbmogligheter-med-gymnasiets-yrkesprogram_1178968.html

Svenskt Näringsliv, Vrid upp volymen – fler i arbetsmarknadsutbildningar som leder till jobb.

SVT 7/8 2024 <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/pehrson-arbetslosheten-den-hosta-pa-tio-ar>

Statskontoret, Kostnader för arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux – en jämförelse.

Statskontoret, Uppföljning av moderna beredskapsjobb i staten, redovisning tre.

Sydsvenskan 2019-01-06, <https://www.sydsvenskan.se/2019-01-06/panikrekrytering-av-arbetslosa-skulle-spara-48-miljoner-at-malmo-stad>

Timbro är Nordens främsta marknadsliberala tankesmedja. Sedan starten 1978 är uppdraget att långsiktigt bilda opinion för marknadsekonomi, fri företagsamhet, individuell frihet och ett öppet samhälle.